Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 68

Fylke: N. Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Verdal

Emne: Bålbrenning

Bygdelag:

Oppskr. av: Johs. Dahl

Gard:

(adresse): Verdal

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1 Ein stor brand på fri mark vart kalla bål

2 Når det var ~~kytta til~~ knytta til særskilde tider, hefta dei seg helst ved røykan, t.d. pinstirøyk, Santhansrøyk.

3 Intet særskilt namn som tyder om det er stort eller lite.

Tida

4 Nei, her er ingen tradisjon om at det brennt nokon slag bål ved juletider

5 Nei julebål har visst aldri vore i bruk her.

6 Vart ikkje brent bål i påskehelga.

7 Nei, ikkje bål påskemorgan.

8 a. Det vart før i tida brent jonsokbål og vert tildels brukt enno.

b. Som ved jonsok.

c. Nei intet i juli

d. Olsokkvelden 28: juli brende dei bål.

9 I gamal tid var det noen som brente eit bål utfor fjøsdøra – gjeilen, når dei slipte ut buskapen om våren.

10 Det var elles ingen dagar dei brende bål for kråtæra.

14072

11 Bålet for krötero vart tendt om morgonen da dei slepte ut krötero. — Jonsok-bål vart tendt om jonsokafton, 23 juni

12 Nei, det var ingo viss tid på døgnet at bålet skulle tendast.

13 Det var inga viss tid bålet skulle brenna.

14 Pinse- og jonsokbål vart tendt på høgder, for at det skulle synast lengst mogleg utover. Det var soleis mange bålstader i kvar bygd.

15 ~~[illegible]~~ Jonsokbål og pinsebål vart brendt på same staden.

16 Nei, ikkje på kvar gard.

17 Nei, det vart ikkje brendt bål ved grindane.

18 Det var ungdomen som stellte med å få bålet istand, mest som middel til å få møtast og leike seg. Det var både gutar og gjenter som var med.

19 Når det tok til å ryke på ein plass, kom både gjenter og gutar og tidels eldre og gifte folk med.

20 No er skikken mir avleks, men større barn kan ikkje anna enn å gjera opp ein liten eld og få det til å ryke.

21 Det har ikkje vore vanleg at noko einskild lag har laga til bål.

22 Her har det visst aldrig vore noko tiltak av sagbrukseigarar til feste med arbeidsfolka ved å tende bål.

23 Bålet var bygt berre primitivt, soleis at det vart lagt noko „tennved", t.d. tørbar, og så ein masse med råbar for å få det til å ryke mest mogleg. Ikkje noko uppmuring.

14072
NORSK E[illegible]LOGISK GRAN[illegible]

24 Det var som regel bar dei brende,
men fekk dei fatt på ei tjaretunne
eller ei tunne det hadde vore „tran-
graks" i, så sette dei ho på ei stong
så det skulle lyse langt utover.
Elles var det ikkje noko om dei slag
emne dei skulle brenne.

25 Nei noko slag figurar vart det ikkje
laga – korkje kallar eller kjerringar.

26 Dei trong ikkje å kjøpe. Det var nokk
av rask og tørbar å finne i skogen.

27 Dei som laga til bålet hjelptest om
å bera saman det dei skulle brenne.

28 Det vart ikkje rekna for stulder å
samle saman noko rask å leggja på
elden, det vart ikkje spurd om lov
til det heller.

29 Nei det var ikkje noko namn
på det.

30 Eldre folk hugser da på det fortel
om det.

31 Alle bål var likeens

32 Det var ell ingen konkuranse om
kven som hadde det største bål.

33 Det som det mest galdt om var å få
det til å ryke tilgangs. For å få det
til å lyse sterkt la dei på tørbar
og noko anna turka rask.

34 Som før sagt var det mest om å gjera
å få til ein diger røyk, og for å få
dette til var det å brenne rå<u>bar</u>.

35 Det hende at noen hadde med seg
noen klumpar av bergkrut (minekrut)
som dei kasta på bålet for å få det
til å frase og spruta gnistar.

14072

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

36 Frå gamalt var det vel noen tru
som hadde samband med bålet men her
er ingen tradisjon om det.
37 Når dei tende ein eld som krøtera skulle
gå i gjennom, var det vel for å verne
dei mot trollskap og underjordiske.
38 Etter det er sett, var det ikkje skikk
å kaste brandane nokon stad.
39 Dei tok ikkje vasse av noko i samband
med elden.
40 Vart ofte kalla <u>pinseleik</u>, St. <u>Hans-
leik</u>
41 Før i tida var det vel mest ungdom
som var med å leika ved bålet.
42 Dei helt vel fram til langt på natta
og stundom tie på morgonsida.
43 I den tid eg kan minast hadde dei
med seg kaffekjel og koka kaffe, det
var helst kringler dei hadde med til
brød. Same kunne vel gå ho ei lomme
flaske, men det var * sjeldan.
44 Dei sprang, dansa og gjorde mange
leikar kring bålet. Det kunne hende
at dei etterpå dansa på ein låve.
45 Dei hoppa tilbels over det nedbrende bålet.
46 Det var vanleg at dei fann moro i å
springa gjenom den tjukke røyken.
47 Dei tok ikkje med seg kol frå bålet.
48 Kjenner ikkje andre skikkar i samband
med bål på dei nemnde tider
49 Skikken med å brenne bål er for det
meste avlagt, berre no og da blir det
halde oppe når det er godt ver å vera
ute i.

50 Skikken har minka og dåyr ut heilt att.
51 At skikken har minka gjim ut av, at det i seinare tid er så mange andre ~~f~~ måter for å koma saman